

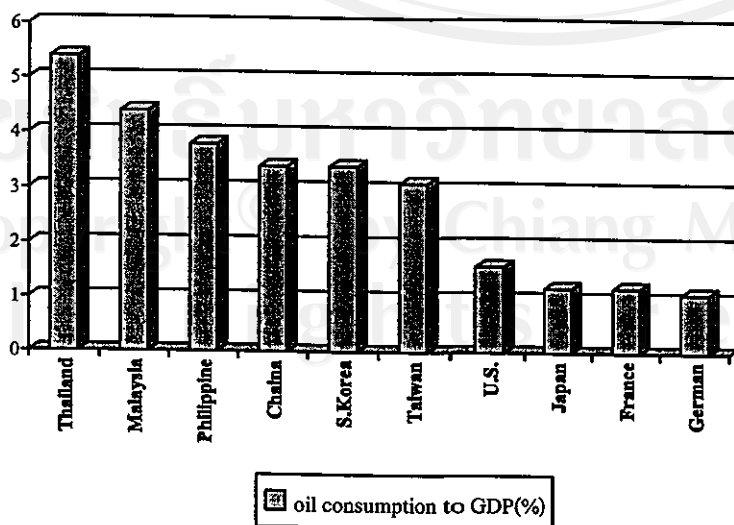
บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติอยู่ในระดับสูง ตลอดจนทำให้ประชาชนในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดี และในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ส่วนหนึ่งได้เน้นไปที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจตามภาคต่างๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคการเงิน และภาคอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น เมื่อเป็นดังนี้ ทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องใช้พลังงานในทุกภาคเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นด้วย โดยส่วนใหญ่เป็นความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำมันเป็นหลัก เนื่องจากน้ำมันเป็นวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตที่สำคัญของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีปริมาณการบริโภคน้ำมันต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ(Gross Domestic Product: GDP) ในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในแถบเอเชีย และสหรัฐอเมริกา ดังรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1 สัดส่วนการบริโภคน้ำมันต่อ GDP ของประเทศต่าง ๆ

ที่มา: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2547)

จากรูปที่ 1.1 จะเห็นว่าไทยมีสัดส่วนการบริโภคน้ำมันต่อ GDP สูงถึง ประมาณ 5.4% ของ GDP โดยที่มาเลเซียมีสัดส่วนที่ 4.4% ของ GDP ขณะที่จีนและเกาหลีใต้อยู่ที่ 3.4% ใต้หวัน 3.1% เมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ ที่มีการผลิตในภาคอุตสาหกรรมจำนวนมาก แต่สัดส่วนการบริโภคน้ำมันกลับมีเพียง 1.6% ของ GDP เท่านั้น ทำให้เมื่อราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกปรับตัวเพิ่มขึ้น ไทยและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย จึงอาจจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่า

ตารางที่ 1.1 การผลิต การนำเข้า การใช้ และมูลค่าการนำเข้าน้ำมันดิบของไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2546

ปี	ปริมาณ (บาร์เรล/วัน)			ราคาเฉลี่ยน้ำมันดิบ		มูลค่านำเข้าสุทธิ (ล้านบาท/วัน)
	ผลิตในป.ท.	นำเข้า(สุทธิ)	การใช้	บาท./บาร์เรล	ดอลลาร์/บาร์เรล	
2540	27,463	728,758	756,221	611.37	19.52	445,540,778.4
2541	29,420	679,729	709,149	541.57	13.11	368,120,834.5
2542	34,006	698,896	732,902	684.95	18.13	478,708,815.2
2543	57,937	643,065	701,002	1,139.12	28.40	732,528,202.8
2544	61,914	678,211	740,125	1,081.67	24.34	733,600,492.3
2545	75,567	672,730	748,297	1,070.13	24.91	719,908,554.9
2546	96,322	709,762	806,084	1,192.01	28.73	846,043,401.6

ที่มา: เมตคา บันเทิงสุข และวีระพล จิรประดิษฐกุล (2547)

จากตารางที่ 1.1 ถึงแม้ประเทศไทยจะสามารถผลิตน้ำมันใช้ตัวเอง แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งไทยต้องสูญเสียเงินตราเพื่อนำเข้าน้ำมันประมาณครึ่งหนึ่งของพลังงานที่ใช้ทั้งหมด ดังเช่นในปีพ.ศ. 2546 ประเทศไทยสามารถผลิตน้ำมันได้ 96,322 บาร์เรลต่อวัน แต่ความต้องการใช้น้ำมันภายในประเทศมีมากถึง 806,084 บาร์เรลต่อวัน ทำให้มีความจำเป็นต้องนำเข้าน้ำมันเป็นจำนวน 709,762 บาร์เรลต่อวัน สูญเสียเงินตราให้ต่างประเทศสูงถึง 846,043,401.6 ล้านบาทต่อวัน ดังนั้นน้ำมันจึงเป็นต้นทุนโดยตรงและต้นทุนโดยอ้อมของสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ หากระดับราคาน้ำมันดิบ

ในตลาดโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อระดับราคาน้ำมันภายในประเทศ และจะส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้รับความกระทบตามไปด้วย

สถานการณ์ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก (ตารางที่ 1.2) จากปีพ.ศ. 2538 ราคาประมาณ 16.31 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรล(น้ำมันดิบโอมาน) ปรับพุ่งขึ้นสูงขึ้นมาอยู่ที่ 23.91 และ 27.13 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรลในปีพ.ศ. 2545 และพ.ศ. 2546 ตามลำดับ เนื่องมาจากความต้องการใช้น้ำมันมีมากกว่าความสามารถในการผลิตซึ่งมีขีดจำกัด ปัจจุบันการผลิตน้ำมันเข้าใกล้ระดับที่ใช้กำลังผลิตเต็มที่ ขณะที่ความต้องการใช้น้ำมันของโลกเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติ ประกอบกับน้ำมัน เป็นเชื้อเพลิงที่มีประสิทธิภาพสูงเหมาะสมกับเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมในปัจจุบัน จึงเป็นการยากที่จะหยุดใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิงในระยะเวลาอันใกล้ นอกจากนี้ยังมีเรื่องการผูกขาดทางการตลาดของบริษัทผู้ค้าและผู้ผลิตน้ำมัน ทำให้กลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน(โอเปค) สามารถควบคุมปริมาณการผลิตเพื่อกดดันให้ราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้นตามที่ต้องการ ปัญหาราคาน้ำมันแพง จึงเป็นประเด็นที่ถูกนำมาเป็นประเด็นหลักในภาคเศรษฐกิจ เพราะน้ำมันเป็นต้นทุนสำคัญในการผลิตสินค้าและการขนส่ง ซึ่งราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้นในปีพ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2543 มีผลทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกชะลอตัวและเศรษฐกิจเอเชียที่กำลังจะปรับตัวดีขึ้น จากวิกฤติเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 ต้องหยุดชะงัก

ตารางที่ 1.2 ราคาน้ำมันดิบตลาดจรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2546

หน่วย: เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล

ปี พ.ศ. / แหล่งน้ำมัน	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
โอมาน	16.31	19.10	18.55	12.07	17.24	26.53	22.86	23.91	27.13
ดูไบ	16.09	18.56	18.14	12.15	17.20	26.26	22.81	23.81	26.75
เบรนท์	17.17	20.81	19.31	13.14	18.13	29.00	24.78	25.15	28.67
WTI	18.40	22.16	20.61	14.38	19.26	30.34	25.90	26.06	31.06
ทาบิธ	18.29	21.98	20.98	13.82	18.84	29.86	25.33	25.64	30.06

ที่มา: เมตตา บันเทิงสุข และวีระพล จิระประดิษฐกุล (2546)

จากวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกได้ปรับตัวสูงขึ้นในช่วงกลางปีพ.ศ. 2542 และพ.ศ. 2543 ราคาน้ำมันได้เปลี่ยนแปลงผันผวนอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อไปในอนาคต ประกอบกับการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ซึ่งจะมีผลทำให้ราคาน้ำมันเบนซินและดีเซลของไทยเพิ่ม

สูงขึ้น ไปอีก จากเดิม (ปี 2541) ที่ราคาน้ำมันเบนซินออกเทน 95 และดีเซลอยู่ที่ 11.86 และ 9.18 บาท ต่อลิตรตามลำดับ ได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2546 ราคาน้ำมันเบนซินออกเทน 95 อยู่ที่ 16.64 บาทต่อลิตรและดีเซล 14.02 บาทต่อลิตร (ตารางที่ 1.3) ซึ่งนับได้ว่าระดับราคาน้ำมันได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 1.3 ราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงของไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2546

หน่วย: บาทต่อลิตร

ปี พ.ศ.	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
ชนิดน้ำมัน									
เบนซินออกเทน 95	8.87	9.23	10.48	11.86	11.99	15.64	15.52	15.29	16.64
เบนซินออกเทน 91	8.25	8.74	10.09	11.20	11.18	14.68	14.52	14.29	15.65
ดีเซลหมุนเร็ว	7.60	8.62	9.48	9.18	8.97	12.95	13.43	13.12	14.02

ที่มา: เมตตา บันเทิงสุข และวีระพล จิรประดิษฐกุล (2546)

ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศเป็นหลัก ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ย่อมจะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยที่ราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากนั้น อาจส่งผลกระทบต่อตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคต่าง ๆ คือ การที่ระดับราคาน้ำมันปรับตัวเพิ่มขึ้น ย่อมจะส่งผลกระทบต่อภาวะเงินเฟ้อในประเทศ โดยการเกิดเงินเฟ้อทางด้านต้นทุนนี้ หาราคาสินค้าสูงขึ้น การเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้าในประเทศอันเป็นผลมาจากด้านต้นทุนนี้ หมายความว่า ภาระของผู้บริโภคในประเทศเพิ่มสูงขึ้น โดยที่รายได้ที่เป็นตัวเงินที่ครัวเรือนได้รับอาจจะไม่เปลี่ยนแปลงเลยก็ตาม ดังนั้น ผู้บริโภคอาจจะจัดสรรการใช้จ่ายของตนใหม่โดยราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นอาจทำให้การใช้จ่ายในรายการที่มีความจำเป็นน้อยกว่าถูกตัดทอนลงได้ ซึ่งผลของการประหยัดการใช้จ่ายในรายการดังกล่าว เมื่อรวม ๆ กันแล้วในระดับมหภาค ก็อาจจะทำให้การใช้จ่ายในการบริโภคโดยรวมของประเทศปรับตัวลดลงได้ ในทำนองเดียวกัน เมื่อผู้บริโภคเริ่มปรับลดการใช้จ่ายของตนลง ผู้ผลิตก็คงจะมีแรงจูงใจที่จะทำการลงทุนลดลงตามไปด้วย ในส่วนของการนำเข้า การปรับเพิ่มของราคาน้ำมันย่อมทำให้มูลค่าการนำเข้ารวมมีแนวโน้มที่จะปรับตัวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ในกรณีที่วิกฤตการณ์ราคาน้ำมันยืดเยื้อออกไปอีก ก็อาจจะส่งผลให้บรรดาประเทศผู้นำเข้า ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจจนอาจจะลดการนำเข้าสินค้าจากไทยลงได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็ย่อมจะกระทบต่อเป้าหมายการส่งออกของประเทศไทยด้วย ดังนั้นราคาน้ำมันจึงเป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก จึงทำ

ให้ผู้วิเคราะห์มีความสนใจและได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้ โดยคาดว่าผลการศึกษาจะเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาผลกระทบของราคาน้ำมันต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความต้องการใช้ การผลิต การนำเข้าและระดับราคาน้ำมันเชื้อเพลิงของประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันที่มีต่อตัวแปรที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ของการศึกษา

ทำให้ทราบถึงข้อมูลความต้องการใช้ การผลิต การนำเข้าและระดับราคาน้ำมันเชื้อเพลิงของไทย ที่ใช้เป็นวัตถุดิบในภาคการผลิตสาขาต่าง ๆ นอกจากนี้ทำให้ทราบว่าตัวแปรใดบ้างในระบบเศรษฐกิจมหภาคที่มีความสัมพันธ์กับราคาน้ำมันภายในประเทศ รวมไปถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันที่มีต่อตัวแปรต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจมหภาค ของประเทศไทย เพื่อที่ผลการศึกษานี้อาจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาหามาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นเนื่องมาจากผลกระทบของราคาน้ำมัน และเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบของราคาน้ำมันต่อภาวะเศรษฐกิจในแง่มุมอื่น ๆ อีกต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ภาษี ราคาน้ำมัน การลงทุน การใช้จ่ายของภาครัฐบาล การส่งออก การนำเข้า อัตราดอกเบี้ย อุปสงค์การถือเงิน(ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ) รายไตรมาสในช่วงปี พ.ศ. 2536 (ไตรมาสแรก) ถึงปี พ.ศ. 2547 (ไตรมาสที่2) จำนวน 46 ไตรมาส จากธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

All rights reserved